

*К. П. ПОБОЧА, аспірант
(Академія державної податкової служби України, м. Ірпінь)*

ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 106–108

Поліпшення економічної ситуації в Україні залежить переважно від удосконалення діяльності банківських установ. В умовах ринкових відносин економіка України потребує активізації кредитно-інвестиційної діяльності та збільшення обсягу інвестицій у реальний сектор. Основні власні джерела інвестицій підприємств, передусім прибутки та амортизаційні ресурси, значно скоротились через інфляцію у країні, неефективну систему оподаткування і недосконалу амортизаційну політику. У свою чергу, банківська система України так само не забезпечує збільшення обсягу інвестицій в економіку через недоліки в законодавчій базі та недостатній практичний досвід надання позик.

Основною передумовою стійкого економічного розвитку в Україні є стабільна банківська система. На жаль, нині банківську систему України важко назвати надійною, оскільки останнім часом регулярно з Державного реєстру банків вилучаються банки-банкрути. Це негативно позначається як на розвитку економіки, так і на інвестиційній діяльності країни.

Щодо інвестування комерційні банки можуть брати участь у таких видах діяльності:

- обслуговування руху коштів, що призначені для інвестування і належать інвесторам — клієнтам банку;
- мобілізація вільних грошових коштів і спрямування їх на інвестування через ринок цінних паперів;
- вкладання власних і залучених грошових коштів в інвестиційні проекти.

Нині комерційні банки парощують обсяги інвестиційного кредитування суб'єктів господар-

ської діяльності та вкладання в цінні папери. Про це свідчить те, що за перший квартал 2002 р. обсяги інвестиційного кредитування становили 6837 млн грн, що на 812 млн грн (13,4 %) більше, ніж у попередньому періоді [4, 45]. Переважно довгострокові вкладення були спрямовані на розвиток промисловості — 37,2 % загального обсягу довгострокових кредитів, наданих суб'єктам господарської діяльності; торгівлі та громадського харчування — 32,0; у сільське господарство — 4,8; для фінансування транспорту — 5,5; в інші галузі — 20,5 % [1, 2–6].

Довгострокові вкладення комерційних банків у цінні папери за перший квартал 2002 р. порівняно з подібним періодом 2001 р. скоротились на 1561,9 млн грн (32,2 %) і становили 2978,0 млн грн [4, 45]. Протягом 2002 р. спостерігалась чітка тенденція комерційних банків до надання переваги вкладення грошових коштів у цінні папери на продаж. В інвестиційну діяльність банківські установи вкладати грошові кошти не прагнуть. Це зумовлено тим, що банкам не вигідно кредитувати інвестиційні проекти через низьку їх дохідність. Тому для заохочення банків брати активнішу участь в інвестиційній діяльності необхідно з боку держави запровадження механізму стимулювання довгострокових позик, а з боку банківських установ — стимулювання збільшення вкладень вільних грошових коштів і вдосконалення системи гарантій збереження заощаджень.

Погіршення фінансового стану банківських установ, перебування окремих банків на межі банкрутства насамперед спричинено помилками у сфері управління кредитно-інвестиційних операцій.

Основою фінансової стабільності кожної банківської установи є ефективна система управління кредитним та інвестиційним портфелями, доцільна організація процесів кредитування та інвестування, визначення оптимальної структури кредитного та інвестиційного портфелів. Так само важливим завданням в управлінні кредитним та інвестиційним портфелями комерційних банків є мінімізація ризиків. Тому при наданні довгострокових позик потрібен постійний ретельний погляд за рівнем ризику на всіх стадіях знаходження позик, наданих клієнтам.

При кредитуванні інвестиційних проектів комерційні банки здійснюють такі етапи діяльності:

- відбирають і аналізують проекти;
- здійснюють кредитний аналіз;
- здійснюють контроль та управління інвестиційними проектами;
- збирають необхідну інформацію для кредитного моніторингу за подальшою діяльністю клієнтів.

Нині всі стадії кредитного процесу в банківських установах України здійснюються в межах одного відділу. Така організаційна структура не забезпечує ефективної діяльності кредитних відділів комерційних банків. Насамперед це пов'язано з тим, що кредитні відділи не розмежовують функції аналізу і здійснення подальшого контролю за кредитними та інвестиційними проектами. Внесення відповідних змін в організаційну структуру кредитного процесу надасть можливість покращити кредитну діяльність банківських установ. На нашу думку, варто розподілити функції кредитного відділу на три підрозділи. Перший повинен займатися залученням клієнтів, визначенням рівня кредитного ризику та кредитоспроможності клієнта. Другий підрозділ має відповідати за оформлення, підписання кредитних угод і подальший нагляд за діями позичальників. Останній підрозділ покликаний збирати і аналізувати необхідну інформацію про фінансовий стан кредиторів [2, 30–32]. При застосуванні на практиці такої організаційної структури банківські установи мали б змогу знизити рівень проблемної заборгованості за позиками за рахунок удосконалення внутрішнього контролю за виконанням кредитних операцій; знизити рівень кредитних ризиків; збільшити обсяги кредитування; скоротити витрати на формування резервів для відшкодування втрат за проблемними кредитами.

Стратегічне управління банком має передбачати довгострокові пріоритети розвитку установи, вироблення концепції діяльності, у тому числі й у сфері кредитних та інвестиційних операцій. Банки повинні формувати власну культуру кредитування та інвестування. Ця культура і є кре-

дитно-інвестиційною політикою. Нині під кредитно-інвестиційною політикою прийнято розуміти документ, що дає уявлення про цілі, принципи кредитування та інвестування; пріоритети банку у кредитній та інвестиційній діяльності; види кредитування, які банк пропонує клієнтам; організацію процесу кредитування та інвестування; ціпову політику під час виконання операцій; політику у сфері забезпечення наданих кредитів тощо. Отже, в остаточному вигляді документ про кредитно-інвестиційну політику повинен містити окремі роз'яснення і правила здійснення кредитних та інвестиційних операцій, однак основне його призначення — довести до працівників кредитних та інвестиційних підрозділів мету банку при здійсненні відповідних операцій. Саме тому розробка кредитно-інвестиційної політики повинна базуватись на попередньо визначених цілях банку у сфері кредитних та інвестиційних операцій. Відомо, що кредитний та інвестиційний портфелі є основними джерелами прибутку банків. Але в управлінні ними не можна допускати, щоб одержання прибутку переважало розуміння того, що необхідно зважувати всі загально визначені критерії оцінки ризиків. Якщо банківська установа прагнуче отримати прибуток будь-що, це може призвести до появи в її портфелі кредитів та інвестицій великої частки проблемних позик і невигідні умови їх погашення. Така ситуація може призвести до банкрутства установи, що є небажаним як для банку, так і для економіки країни загалом. Позбутися ризиків за кредитними операціями неможливо, але управляти ними та зводити по можливості до мінімуму необхідно. Процес управління ризиками має складатись з таких етапів: виявлення ризиків; прогнозування ймовірності настання негативних подій та визначення тривалості періоду ризику; визначення гранично допустимого рівня ризику; здійснення контролю за ним. Знаходження банківською установою ефективних методів зниження кредитних ризиків надасть їй можливість покращити кредитно-інвестиційну діяльність.

Для того щоб економіка вийшла зі структурної кризи, необхідно оновити основний капітал, структура і розмір якого є важливим фактором збільшення обсягів виробництва, зниження собівартості, підвищення якості продукції. Основним джерелом оновлення основного капіталу є капіталовкладення (інвестиції). Важливе значення поряд з прибутком та амортизацією у збільшенні обсягів інвестування мають кредити комерційних банків. У свою чергу, матеріальною основою кредитного процесу є процес виробництва сукупного

суспільного продукту, тобто його скорочення або розширення визначає попит і пропозицію ресурсів банку. Комерційні банки, акумулюючи вільні грошові кошти, перерозподіляють їх між різними галузями, підвищуючи тим самим ефективність функціонування економіки країни загалом. Тому формування кредитного та інвестиційного портфелів, а також управління ними є важливою управлінською діяльністю, що базується на знанні та використанні багатьох сучасних методів збирання, обробки й аналізу інформації. Ці методи забезпечать прийняття ефективних управлінських рішень, що пов'язано з рівнем кваліфікації, професійними здібностями працівників кредитних та інвестиційних відділів, їх порядністю та відповідальністю.

Література

1. Андрущенко П., Карчева Г. Підсумки діяльності комерційних банків України за 1 квартал 2001 року // Вісн. НБУ. — 2002. — № 6. — С. 2–6.
2. Волохов В. Підвищення ефективності кредитування шляхом розподілу функцій у кредитному процесі // Вісн. НБУ. — 2002. — № 1. — С. 30–32.
3. Киселев В. В. Управление банковским капиталом (теория и практика). — М.: Экономика, 1997. — 256 с.
4. Пшик Б. Развитие финансового посредничества — шляхи до вдосконалення інвестиційної політики // Вісн. НБУ. — 2002. — № 7. — С. 44–47.
5. Триф А. А. Инвестиционная и кредитная деятельность коммерческих банков. — М.: Экономика, 1997. — 224 с.